

СЕКЦИЯ «ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ БЕЛОРУССКОГО ЯЗЫКА В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА»

SOFT ПА-БЕЛАРУСКУ

Загаеўская В.В., Лагачова А.Н., Пугачова Д.М.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Пятрова Н. Я. – к.філал.н., дацэнт

Асноўная ідэя работы – пазнаёміць людзей з беларускім softам. Разглядаецца беларускае праграмнае забеспячэнне і прыводзяцца прыклады праграм рознага напрамку. Узнімаецца тэма актуальнасці беларускай мовы ў сферы ІТ, а таксама апісваюцца фактары, якія супыняюць рост яе ўжывальнасці ў галіне інфармацыйных тэхналогій.

Нягледзячы на тое, што ў апошнія гады беларуская мова ўсё больш выкарыстоўваецца моладдзю і жыхарамі краіны ўвогуле, яна ўсё ж такі пад пагрозай знікнення. У 2002-2003 гадах ЮНЭСКО быў складзены атлас “Сусветныя мовы ў небяспецы”, і беларуская мова ўвайшла ў гэты спіс. Якім чынам магчыма здзейсніць інтэграцыю нашай нацыянальнай мовы ў штодзённае жыццё беларусаў?

Вялікі ўплыў на сучаснае грамадства маюць інфармацыйныя тэхналогіі. Амаль кожная сфера жыцця сустракаецца з якой-небудзь праграмай. Часцей за ўсё гэтыя распрацоўкі ўзнікаюць на рускай або англійскай мовах. І першы крок да папулярнасці роднай мовы – стварэнне беларускамоўнага softa.

Зразумела, што даволі складана сказаць, наколькі гэта практычна і зручна – выкарыстоўваць беларускую мову ў сферы інфармацыйных тэхналогій і праграмавання. З аднаго боку, павелічэнне выкарыстання беларускай мовы ва ўсіх відах праграмнага забеспячэння, няхай гэта будзе сістэмнае, гульнявое ПЗ ці нешта іншае, паспрыяе папулярнасці роднай мовы і вызначыць дадатковыя магчымасці для яе вывучэння, калі пераклад усіх тэрмінаў будзе здзейснены граматычна.

Асабліва актуальна праяўляецца выкарыстанне беларускай мовы ў сферы мабільных дадаткаў і гульняў, распрацаваных спецыяльна для маленькіх дзяцей. Гэта дазволіла б дапамагчы інтэграваць родную мову ў жыццё маладога пакалення. Таксама гэта паслужыць дадатковым стымулам для энтузіястаў, гатовых прыняць выклік і ўзяць на сябе адказнасць за пераклад англійскіх і рускіх тэрмінаў, і складанне слоўніка, які ў поўнай ступені адлюстроўваў бы ўвесь спектр паняццяў праграмавання.

Аднак неабходна цвяроза ацэньваць сітуацыю і разумець, што, каб увасобіць у жыццё такія смелыя мары, спатрэбіцца даволі шмат часу. Ужо цяпер папулярнасць мовы набірае абароты і часта можна ўбачыць рэкламныя банеры, афішы і шыльды на беларускай мове, але гэта толькі візуальнае ўспрыманне, а мова існуе для таго, каб на ёй размаўляць. Стварэнне softa по-беларуску не проста даніна павагі да мовы і краіны – гэта таксама магчымасць развіць самасвядомасць нацыі, інтэграваць старыя традыцыі ў новы час з мэтай перадаць новым пакаленням.

Праграмнае забеспячэнне, або soft – агульны тэрмін для абазначэння сукупнасці камп'ютарных праграм, працэдур і дакументацыі, якая выконвае пэўную задачу ў камп'ютарнай сістэме. Тэрмін ахоплівае прыкладныя праграмы, такія, як тэкставы рэдактар, што выконвае задачу карыстальніка, сістэмнае праграмнае забеспячэнне, якое стасуецца непасрэдна з апаратнай часткай і забяспечвае неабходныя для такіх праграм функцыі, і звычайнае ПЗ, якое кантралюе і каардынуе сістэмы [1].

У наступнай табліцы прыведзены прыклады беларускамоўнага праграмнага забеспячэння рознага напрамку.

Табліца 1 – прыклады праграмнага забеспячэння.

№ п/п	Разнавіднасці	Прыклады	Апісанне	Аперацыйная сістэма
1	Рэдактары/ Графіка/ Дызайн	 B612	Праграмнае забеспячэнне для стварэння сэлфі і кароткіх відэа.	Android
		 Snapseed	Ідэальна аптымізаваны для мабільных прылад рэдактар фота са шматлікімі функцыямі.	
		 PicsArt	Графічны рэдактар малюнкаў, які падтрымлівае вялікую колькасць інструментаў для развітавага рэдактавання, а таксама мае элементы сацыяльнай сеткі.	
		 Photo Grid	Праграмнае забеспячэнне для стварэння калажаў і слайд-шоў.	
		 Retrica	Фотарэдактар з мноствам розных стыляў і фільтраў.	

2	Рэдактары/ Графіка/ Дызайн	 PhotoShine	Простае ў выкарыстанні праграмае забеспячэнне для стварэння фотакалажаў.	Windows
		 FireAlpaca	Праграмае забеспячэнне, прызначанае для малявання.	
		 Picasa	Функцыянальны арганайзер ад кампаніі Google для працы з фота і відэа.	
		 Fraps	Праграмае забеспячэнне для запісу экрану.	
		 Lightshot	Невялікае праграмае забеспячэнне для выканання скрыншотаў.	
		 Adobe Photoshop	Праграма для рэдагавання малюнкаў і вэб-дызайну.	
		 Blender	Праграма для працы з 3D-графікай.	
3	Гульні	 PaperHell	Першая айчынная гульня на беларускай мове, зробленая арт-студыяй PRAS.	Android
4	Тэкставы рэдактар	 LibreOffice 5.1	Офісны пакет, у якім тэкставы рэдактар - толькі адзін з інструментаў.	Windows
		 moVa	Дадзеная праграма ад кампаніі Velcom - гэта звычайны тэкставы рэдактар з клавіятурай на беларускай мове.	Android

Усе прыклады праграмага забеспячэння, прыведзеныя ў спісе вышэй, маюць свае вартасці і недахопы. Кожная праграма мае мноства розных функцый, але галоўным недахопам усіх гэтых прадуктаў будучь з'яўляцца моўныя памылкі. Напрыклад, возьмем тэкставы рэдактар LibreOffice 5.1. Пераклад інтэрфейса на беларускую мову пакуль пакідае жадаць лепшага – ён толькі частковы і не заўсёды правільны. Адны пункты меню і падпісы кнопак перакладзены, іншыя засталіся на англійскай мове, і ўсё гэта ўперамешку. Таксама ў LibreOffice адсутнічае праверка беларускай арфаграфіі [2].

На колькасць памылак таксама ўплывае тое, што у нашай краіне пануе моўная інтэрферэнцыя, а таксама змешванне рускай і беларускай моў. Тэхнічная тэрміналогія не развіта, няма слоўнікаў, адпаведных сучаснаму стану сферы інфармацыйных тэхналогій. Напрыклад, лексічныя памылкі, такія, як няправільнае выкарыстанне тэрміналогіі. Менавіта з-за таго, што большасць тэрмінаў перакладзена з англійскай мовы, існуюць таксама граматычныя і фанетычныя памылкі.

Добры дапаможнік у барацьбе з памылкамі – тэкставы рэдактар. Ён выкарыстоўваецца для рэдагавання тэкставых файлаў, якія адрозніваюцца ад тэкставых працэсараў, напрыклад, Microsoft Word ці WordPerfect, тым, што яны не дадаюць дадатковую інфармацыю аб фарматаванні. Калі адкрыць файл фармату .doc у тэкставым рэдактары, вы ўбачыце, што большая частка файла – гэта коды фарматавання. Тэкставыя рэдактары, аднак, не дадаюць коды фарматавання, што дапамагае лягчэй скапіяваць код.

Ёсць шмат розных рэдактараў, сярод якіх Vim і Emacs з'яўляюцца самымі папулярнымі, магутнымі. Іх можна знайсці на розных АС. Іншы папулярны рэдактар – Notepad. Большасць рэдактараў бясплатныя, але некаторыя з іх маюць абмежаваную функцыянальнасць. Тэкставыя рэдактары маюць набор функцый, адрозны ад традыцыйнай праграмы апрацоўкі тэкстаў [3].

Становіцца зразумелым, што ўкараніць беларускую мову ў свеце праграмавання – не вельмі складаная справа, але заўсёды існуюць пытанні попыту і актуальнасці. Так, 11 снежня 2012 года ў Windows Update быў выкладзены Belarusian Language Interface Pack – Windows 8 update. Цяпер карыстальнікі новай аперацыйнай сістэмы могуць зрабіць свой дэвайс беларускамоўным. Такая ж функцыя існуе і ў пазнейшых версіях Windows, а таксама ў Microsoft Office. Папулярнасць беларускай мовы паступова расце, але тут трэба імкнуцца, каб беларусы нейкім чынам дэманстравалі, што яны выкарыстоўваюць беларускую мову ў камп'ютарных праграмах. Трэба спамоўваць, усталёўваць пры любой магчымасці, дасылаць вытворцу падзякі, плаціць за прадукт, калі ёсць магчымасць. Каб гэтая беларусізацыя не была заснаваная толькі на добрай волі кампаніі Microsoft [4].

Вось некалькі парад, як зрабіць ваш Android тэлефонам сапраўднага беларуса. Каб дадаць беларускую раскладку, ідзем у *Settings > Language & input*, дзе ў секцыі *Keyboard & input methods* у графе *Google Keyboard* клікаем па значку перасоўных рэгулятараў. Адкрывецца акно *Google Keyboard Settings*. Першай жа графой ідзе *Input Languages*. У наступным дыялогу трэба зняць птушку з параметра *Use system language*, пасля чаго знайсці ў спісе *Belarusian* і адзначыць птушкай.

Калі ваш вендар не ўключыў лакалізацыю інтэрфейса карыстальніка на беларускую мову, вы яе не знойдзеце ў спісе *Settings > Language & input > Language*. Android можна папрасіць быць настолькі беларускім, наколькі гэта магчыма. Ідэя ў тым, каб выставіць тэлефону беларускую лакаль. Гэта значыць, што тыя радковыя рэсурсы, якія ў аперацыйнай сістэме ці ў любой іншай праграме (нават прастаўленай з Play Store) маюць беларускі эквівалент, будуць паказвацца па-беларуску [5].

Такім чынам, важна разумець, што без падтрымкі з боку дзяржавы ў роўнай ступені, як і з боку маладых публічных дзеячаў, гэтая ідэя не зможа сябе апраўдаць. Для распрацоўшчыкаў софту на беларускай мове важна, каб людзі хацелі выкарыстоўваць беларускую мову ў розных сферах свайго жыцця не таму, што так трэба, а таму, што сапраўды хочацца. Вынікае, што, калі ставіць мэтай ўкараненне роднай мовы ў жыццё беларусаў пры дапамозе інфармацыйных тэхналогій, асноўнай праблемай будзе не заўсёды наяўнае жаданне. Вырашыць гэтую праблему даўно спрабуюць людзі з самых розных сфер, але паспяхова гэта адбываецца ці не – пакажа час.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Праграмае забеспячэнне [Электронны ресурс]. – Режим доступа: https://be.wikipedia.org/wiki/Праграмае_забеспячэнне. – Дата доступа : 13.03.2020.
2. LibreOffice 5.1: удобный инструмент с белорусским интерфейсом [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mediakritika.by/article/3648/libreoffice-51-udobnyy-instrument-s-belorusskim-interfeysom>. – Дата доступа : 16.03.2020.
3. Тэкставыя рэдактары для праграмістаў – сродкі праграмавання [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cppstudio.com/post/2648/>. – Дата доступа : 28.02.2020.
4. Першая афіцыйная лакалізацыя Windows на беларускай мове [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://generation.by/news5839.html>. – Дата доступа : 15.03.2020.
5. Как белорусизировать свой телефон Андроид [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://nn.by/?c=ar&i=134860&lang=ru>. – Дата доступа : 21.03.2020.